

SZALAI PÉTER: A MEGKÜLÖNBÖZTETŐ KÉPESSÉG JELENTÉSE
A VÉDJEGYJOGBAN (GYŐR: UNIVERSITAS-GYŐR NONPROFIT KFT. 2015)
300.

A Szalai Péter kötetét kézbe vevő olvasó világos és egyértelmű reményeket támaszthat a monográfia tartalmát illetően. A leíró, lényegre törő cím a védjegy jog egyik kardinális témakörének áttekintő elemzését ígéri. Aki ilyen várakozásokkal olvassa végig a könyvet, nem fog csalódní. A doktori fokozatszerzési eljárás keretében megszületett alkotás részletes elemzése a megkülönböztető képesség védjegy jogi tételének, amely nemcsak az EU jogában, hanem világszerte az egyik legfontosabb dogmatikai, egyben gyakorlati kérdése a védjegyek oltalmának. A színes példákkal, gyakorlati esetek garmadájjával fűszerezett doktori disszertáció könyvként való megjelenése indokolt volt, lévén a témakört tudományos igényességgel monográfia szintjén nem tárgyalták hazánkban az elmúlt években.¹

A szerző ugyanakkor saját kezét is megkötötte a bevezető fejezetben leírtak szerint (11. o.), mikor rögzítette, hogy a megkülönböztető képességet csak egy dimenzió keresztül vizsgálja: a védjegy alapvető fogalmi elemeként, vagyis annak hiánya esetén a védjegyjogtalom abszolút vagy feltétlen kizáró okaként tekint majd rá. Az egyébként ugyancsak releváns nézőpontot, a megkülönböztető képesség hiánya esetén felmerülő relatív kizáró okokat azonban nem elemezte. Ez ugyan a szerző döntési szabadságába tartozhat, azonban nem tartom teljes egészében helyes döntésnek. Ami ugyanakkor a könyvben megjelenik, az a megkülönböztető képesség dinamikája, vagyis az, ha e képesség az idő múlásával megjelenik, és így a védjegy lajstromozása is lehetővé válik (14-15. o.). Jól érezhető ebből is, hogy ily módon a kötet a témakörnek csak egy szegmensét tárja fel alaposabban.

A monográfia szerzője ugyancsak hangsúlyozza, hogy a kötet leginkább a magyar és az EU-s joganyag áttekintését célozza, és más országok jogára – elvéve az Egyesült Államok joggyakorlatát is citálva – nem kíván részletesen kitérni (16. o.). Bár ezt összehasonlító jogásként első pillantásra kritikusan fogadtam, azt összességében védheti a szerző döntési szabadsága. Ugyanakkor kritikát érdemel, hogy a kifejezett önkorlátozás ellenére a szerző maga bocsátkozik több extenzív komparatív elemzésekbe a dogmatikai alapokat felvonultató II.5.3. alfejezetben (72–90. o.). Itt (kifejezetten csak) néhány EU-tagállam (Németország, Ausztria, „Egyesült Királyság (Anglia)”), egy EFTA-tagállam (Svájc), az Egyesült Államok, s mindezekon felül Oroszország és Kína nemzeti jogáról olvashatunk vázlatosan. Ez a szubjektív szelekció csak egy bizonyos szintig támogatható. A mértékadó iparjogvédelmi szisztémák bemutatása esetén úgy érzem, hogy például Japán mellőzése nem tekinthető szerencsésnek. Ahogyan az sem, hogy ez az alfejezet – néhány egyéb forrás mellett – gyakorlatilag csak internetes hivatkozások segítségével próbálja felvázolni az összehasonlító védjegy jogi alapokat.²

¹ A tény, hogy Szalai munkája mellett az elmúlt években egyedül NÁTHON Natalie: *Az új típusú védjegyek az Európai Unióban* (Pécs: PTE ÁJK 2009) című doktori értekezése született a védjegyjoggal összefüggésben, világosan jelzi, hogy mennyire indokolt e speciális jogterülettel foglalkozni.

² 171–210. l.j.-ek.

A kötet III–V. fejezetei ezt követően az érzékszervek szerinti elemzés logikáját követve ismerteti a látás, a hallás, majd a szaglás útján megkülönböztethető védjegyekkel kapcsolatos elméleti és gyakorlati tapasztalatokat. Az egyszerű olvasó e pontokat látva elgondolkodhat a szerkesztés logikáján. Nehéz lenne vitatni, hogy a szerző a fokozatszerzési eljárás keretében számos tanácsot kaphatott a fejezeti tagolás kialakítását illetően. Ez a fajta *in medias res* elemzés azonban hiányérzetet kelt e recenzió szerzőjében. Úgy tűnik, hogy a szerző a megkülönböztető képesség fogalmának ismeretét valamennyi olvasójától feltételezve vág bele a vitathatatlanul izgalmas elemzésekbe. E fogalom általános dogmatikai kereteinek lefektetése azonban indokoltnak tűnt volna, már csak azért is, mert a könyvet nem kizárólag a védjegyjogban jártas olvasók, hanem például a védjegyjoggal elsőként ismerkedő joghallgatók és más, nem jogász végzettségű érdeklődők is forgathatják majd. Ennek megfelelően szerencsésebb döntésnek bizonyult volna, ha a IX. fejezet – III. fejezetként – korábban került volna elhelyezésre. A színes, izgalmas példákkal fűszerezett „érezékszervi elemzések” egyébként a kötet egyik legfontosabb és legizgalmasabb részét képezik.³ A szerző ugyanakkor esetleg vállalkozhatott volna arra a nehéz, de izgalmas feladatra, hogy egy negyedik érzékelési módot, az ízlelést is alapos vizsgálat tárgyává tegye. Ez utóbbi ugyanis csekély mértékben tér el a szaglás vizsgálatától, az illatok védjegyek útján történő oltalmától, viszont az ízek potenciális kombinációiból kihozható egyedi, megkülönböztető ételek, termékek esetleges jogvédelme nem szükségképpen lehetetlen.⁴ Kiválóan igazolhatja ezt az az amerikai védjegy, amelyet a szivárványos fagylyaltra jegyzett be a Szabadalmi és Védjegy Hivatal (USPTO). A védjegy leírása szerint a fagylyalt alapvető tulajdonsága, hogy egy szivárványos mintát követve ötféle ízű gombócot tartalmaz meghatározott sorrendben és formában feltornyoza.⁵

³ Összhangban azzal, hogy a védjegyek hagyományosan a láthatóság szimbólumai, a III. fejezet a leghosszabb valamennyi közül (91–142. o.), a zenei védjegyek (143–164. o.) és az illatok védjegyként való regisztrációjának problematikája (165–178. o.) pedig már jóval kevesebb teret kap.

⁴ E vonatkozásban lásd pl. Amanda E. COMPTON: „Acquiring a Flavor for Trademarks: There’s No Common Taste in the World” *Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property* 2010/Summer 340–359. Igaz, a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy az ízek védjegyként való rögzítése nehezen képzelhető el. Az egyik leghíresebb, friss amerikai ítélet szerint a pizza egyedi elkészítése révén elérhető ízek nem eredményezhetnek védjegyjogi védelmet, mivel az ízek a végtermék szempontjából funkcionálisak. Ahogyan azt a bíróság jelezte: „a funkcionális tétel jelentős akadályt képez a felek számára, hogy ízeknek védjegyoltalmat nyerjenek. Az *In re N.V. Organon* ügyben például a Védjegyjogi Elsőfokú és Fellebbviteli Tanács (Trademark Trial and Appeal Board, TTAB) a funkcionális tételre hivatkozva elutasította egy gyógyszergyár kérelmét, hogy a tabletták narancs ízére védjegyet kapjon. Mivel a gyógyszereknek általában »kelletlen íze« van, ezért az ízlelés »olyan hasznos funkciót tölt be, amelyet nem lehet anélkül monopolizálni, hogy az ne veszélyeztetné a versenyt a gyógyszeriparban«. Ha a gyógyszerek ízére vonatkozó védjegy megszerzése előtt komoly akadályok állnak, akkor ezen akadályok sokkal jelentősebbek – és talán egyáltalán nem leküzdhetőek – ételek esetén. Az emberek természetesen az éhség leküzdéséért táplálkoznak. Ám a másik legfontosabb jellegzetessége az ételnek az íze, különösen az éttermi ételeknek, amelyekért a vásárlók többet hajlandóak fizetni, mint amennyiben az éhségük leküzdése egyébként kerülné. Az étel íze kétségtelenül befolyásolja a minőségét, és épp ezért a termék funkcionális eleme.” Lásd *New York Pizzeria, Inc. v. Ravinder Syal, et al.* 56 F.Supp.3d 875 (2014), p. 881–882.

⁵ A U.S. Trademark Registration. No. 1.623.869 lajstromszámú védjegy leírása szerint: „a védjegy

A kötet VI. és VII. fejezete két további részkérdést elemez, viszonylag röviden, szinte csak érintőlegesen. Az árujegyzék témaköre (179–197. o.) azonban ismét olyan alapvető dogmatikai jelentőségű kérdés, amelynek korábbi elhelyezése indokoltnak tűnt volna. Ezzel ellentétben a megkülönböztető képesség és a nyelv kérdése olyan speciális témakör (198–208. o.), amelynek a kötet második felében történő szerepeltetése egyértelműen helyes, és az abban foglalt meglátások is arról tanúskodnak, hogy a szerző elmélyült ismeretekkel rendelkezik e vonatkozásban. Ehhez hasonló megfontolásokból érdemelnek figyelmet a megkülönböztető képesség fogyasztók általi szubjektív megítélésével kapcsolatos észrevételek is (209–239. o.).

Korábban már említést nyert, hogy a védjegy megkülönböztető képességének megszerzését vizsgáló IX. fejezetnek (240–253. o.) a kötet első felében lett volna a helye. Nem meglepő ezért, hogy az itt felhozott jogesetek egy részét korábban már a szerző maga is említette. Úgy is mondhatnánk, hogy e fejezet külön kezelése némileg indokolatlan, és az általános dogmatikai háttérrel tartalmazó, egységes bevezető fogalmi fejezet kialakítását szerencsésebbnek találtuk volna. Hasonló megállapítás tehető a megkülönböztető képesség elvesztését színes gyakorlati példák tárát felvonultatva vizsgáló X. fejezettel összefüggésben is (254–282. o.).

A kötet pozitív tulajdonságai között említhető, hogy valamennyi fejezet bevezető és összegző részt tartalmaz. Igaz, monográfiákban erre nem minden esetben volna szükség, ám a szerkesztési metódus világosan következik abból, hogy a mű diszsertációnak készült. Az illusztrációk, gyakorlati példák a kötet egészében következetesen erősek és hasznosak, a témakör egyetemi oktatását is segíthetik. Ezzel a kötet jelentősen hozzájárul a szellemi tulajdonvédelem területén egyre inkább indokolt és elvárható „tudatosság” („*IP literacy*”)⁶ erősítéséhez, lehetővé téve, hogy egy egyébként erősen speciális témakörben az alapvető ismeretekben való jártasság hiányában is tájékozódhasson az olvasó.

Nem lehet ugyanakkor elmenni a kötet több negatív, vagy épp csak zavaró tulajdonsága mellett sem. Az még csak az utóbbi kategóriába sorolható, hogy a lábjegyzetek számozása fejezetenként újra indul, avagy azok az apróbb pontatlanságok, amikor egy-egy lábjegyzet elmulasztja megjelölni az idézett forrás pontos oldal-

öt ízű jégkrém ívelt alakzatából áll, alulról sorrendben csokoládé, eper, palmer house (new yorki megye diófélékkel), pisztácia és narancs, fagyaltkehelyben áruva.” Lásd tsdr.uspto.gov/#caseNumber=73812245&caseType=SERIAL_NO&searchType=statusSearch. Igaz, egyelőre bizonytalan, hogy ez a leírás egyben azt is jelenti, hogy a USPTO az ízeket (azok kombinációját) is védi, vagy csak a megjelenítést? Vö.: Steve BAIRD: „When is a Flavor/Taste Trademark Possible?” *DuetsBlog* October 27, 2014, www.duetsblog.com/2014/10/articles/trademarks/when-is-a-flavor-taste-trademark-possible/.

⁶ A szerzői jogi tudatosság („*copyright literacy*”) jelentőségét már 2012-ben hangsúlyoztam akkor megjelent könyvemben. Lásd MEZEI Péter: *A fájlcsere-dilemma – a perek lassúak, az internet gyors* (Budapest: HVG-ORAC 2012) 249–252. Utóbb a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának 2013-as Jedlik-terve is megerősítette mindezt. Lásd *Jedlik-Terv: Nemzeti stratégia a szellemi tulajdon védelmére 2013–2016*, Budapest, 2013. augusztus. 166–170, www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/csatolmanyok/jedliktervportalra.pdf.

számát,⁷ illetve tartalma nem a legszerencsésebb.⁸ Ennél komolyabb a recenzens hiányérzete a felhasznált forrásokkal kapcsolatban. A szerző a műve bevezetőjében az európai joganyag ismertetésére tesz ígéretet, azonban az irányadó idegen nyelvű jogirodalom (kommentárok, szakkönyvek és tanulmányok) feldolgozását gyakorlatilag mellőzte. Erre a szerző egyébként maga jó előre figyelmeztet is, mikor rögzíti, hogy „egyébként – különösen a tudományos elemzések, publikációk kapcsán – nem törekszik a teljességre” (16. o.). E kijelentéssel már a doktori fokozatszerzési eljárás keretén belül is vitázni lehetne, ám egy adott témakört monográfiaként feldolgozó munka nem állhat meg a táv felénél. A mértékadó jogirodalom feltárása és elemzése elengedhetetlen a tudományos munka keretében. Így az irodalomjegyzékben felsorolt külföldi tartalmak is inkább csak oldalágon kapcsolódnak a témakörhöz, s nem annak fő sodrába sorolhatók.⁹ Legalább ilyen problémásnak tűnik, hogy a kötet a hazai jogirodalom számos jelentős elemét is mellőzi, ami különösen a nemrég megjelent, kiemelkedő minőségű védjegyjogi kommentár¹⁰ kihagyása tükrében helytelen.¹¹ Csekély odafigyelés mellett továbbá a szerző a forrásjegyzék második tételeként megjelölt „jogszabályok” pontot tovább bonthatta volna, és közülük kiemelhetette volna a nem jogszabályi forrásokat. Hasonlóképp, a számos internetes tartalom külön pontba történő rendezése is helyesebbnek tűnt volna.

Mezei Péter*

⁷ Vö. pl. 11. o. 5. lj.

⁸ Vö. pl. 81. o. 184. és 185. lj.-ek tartalma a következők szerint hangzik: „Tehát lajstromozás nélkül használja”, ill. „Lajstromozás nélkül!”.

⁹ Kiváló mű pl. Trevor Cook uniós szellemi tulajdonvédelmi kötete. Ehhez hasonló könyvből azonban számos ismert. Így csupán ennek az egynek a szerepeltetése – amely egyébként nem a legfrissebb a piacon – megint csak nem tűnik következetesnek.

¹⁰ FALUDI Gábor – LUKÁCSI Péter: *A védjegy törvény magyarázata* (Budapest: HVG-ORAC 2014).

¹¹ Egyértelmű, hogy egy 2015 során megjelent monográfiának a lehető legaktuálisabb forrásokra kellett volna támaszkodnia.

* PhD, egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 6721 Szeged, Bocskai u. 10–12.

E-mail: mezei@juris.u-szeged.hu.